LASTENSUOJELUN KESKUSLIITTO
CENTRAL UNION FOR CHILD WELFARE

HE 56/2023 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

10.11.2023 klo 10.00

Lastensuojelun Keskusliiton lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi lastensuojelulain sekä varhaiskasvatuslain 6 ja 60 §:n muuttamisesta

Lastensuojelun Keskusliitto kiittää sosiaali- ja terveysvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle lastensuojelulain ja varhaiskasvatuslain muuttamisesta. Keskusliitto lausuu asiassa lastensuojelulain jälkihuollon ikärajan laskemiseen liittyen.

Lastensuojelun Keskusliitto vastustaa esitystä jälkihuollon ikärajan laskemisesta ja pitää sitä lyhytkantoisena toimenpiteenä, jolla tuskin saavutetaan todellisia säästöjä. Keskusliitto korostaa, että jälkihuolto käsittää vain marginaalisen osan ikäryhmästä, mutta nimenomaan tälle pienelle ryhmälle suhdeperustainen tuki on olennaista.

Sijaishuollosta itsenäistyvillä nuorilla on elämässään keskimääräistä enemmän tekijöitä, jotka heikentävät pystyvyysajattelua ja kiinnittymistä yhteiskuntaan. Heillä on myös korkea riski pudota koulutuksesta ja jäädä työelämän ulkopuolelle. (Pasanen ym. 2023; Kääriälä ym. 2018). Jos nuori ei saa tärkeässä itsenäistymisen vaiheessa riittävän intensiivistä ja jatkumollista tukea, syntyy merkittäviä kustannuksia toisaalle palvelu- ja yhteiskuntajärjestelmään: akuuttiterveydenhuoltoon, psykiatriseen osastohoitoon, päihde- ja kriminaalityöhön jne. Syrjään jäävä nuori on turvallisuusriski itselleen ja muille. Huomioitavaa myös on, että tällä hetkellä ei ole tietoa siitä, miten annettu jälkihuollon palvelu on vaikuttanut muiden palvelujen käyttötarpeeseen.

Keskusliitto myös muistuttaa, että jälkihuollon 25 vuoden yläraja on ollut käytössä niin vähän aikaa, että tietoa sen vaikuttavuudesta ei varsinaisesti ole ehtinyt kertyä.

Jälkihuolto lisää yhdenvertaisuutta

Aikuiseksi kasvaminen vaatii nykyisin aiempaa enemmän erilaisten tietojen ja taitojen oppimista, ja siksi myös aikaa ja tukea. Hyvin usein elämässä pärjäämiseen tarvittavia taitoja kuten aloitteellisuutta ja vuorovaikutustaitoja pidetään itsestään selvinä ja niiden puute johdetaan helposti yksilön henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Lähtökohdat ja kokemukset kuitenkin vaikuttavat siihen, miten paljon nuorella on mahdollisuuksia harjoitella näitä taitoja, ja tämän vuoksi onkin tärkeää ymmärtää se tausta, josta sijaishuollosta itsenäistyvät nuoret siirtyvät aikuisuuteen. Jälkihuollon yhtenä tarkoituksena on kaventaa eriarvoisuutta lastensuojelussa kasvaneiden ja lastensuojelun ulkopuolella kasvaneiden nuorten välillä. Sijoitusta edeltäneet tapahtumat ovat usein lapsen kannalta traumaattisia, ja niiden tietoinen käsittely tai tiedostamattomat vaikutukset voivat jatkua elämän eri vaiheissa. Myös sijoitettuna olemisesta voi jäädä kokemuksia, jotka vaikuttavat hyvinvointiin, voimavaroihin ja pystyvyysajatteluun heikentävästi.

LASTENSUOJELUN KESKUSLIITTO | CENTRAL UNION FOR CHILD WELFARE
Armfeltintie 1, 00150 Helsinki, FINLAND
Tel +358 50 411 2380 | toimisto@lskl.fi | www.lskl.fi

Jälkihuollosta itsenäistyvillä nuorilla tunnistetut riskit näkyvät arkirytmin ylläpitämisessä, aloitekyvyttömyydessä, puutteissa kodinhoidollisissa taidoissa, haasteena vuorovaikutuksessa ja tunneilmaisussa, impulsiivisuutena, oppimisongelmina, yksinäisyytenä, eristäytymisenä muista, turvallisten sosiaalisten verkostojen puutteena, riskikäyttäytymisenä, riippuvuuksina, rahankäyttöongelmina, seksuaaliterveyden laiminlyöntinä, itsetuhoisuutena sekä rikollisena toimintana. (Petäjä ym. 2023; Sariaslan ym. 2022). Riskitekijöiden kumuloitumisella on todettu vaikutus nuorten syrjäytymiselle (Hilli ym. 2017).

Subjektiivinen oikeus jälkihuollon palveluihin tulee säilyttää

Keskusliitto huomauttaa, että vaikka oikeus jälkihuoltoon on subjektiivinen, tuen tarvetta arvioidaan muiden lastensuojelupalvelujen tapaan koko työskentelyn aikana. Käytännössä jälkihuollon työskentelyn jatkuminen tai päättyminen perustuu jälkihuollon sosiaalityön ammattilaisen ja asiakkaan yhteiseen arvioon tuen tarpeesta. Jälkihuollon palveluihin oikeutettu nuorten aikuisten joukko ei ole homogeeninen, jolloin jälkihuollon perustehtävään kuuluu hyvin erilaisiin tuen tarpeisiin vastaaminen. Jälkihuollon palveluiden järjestämisessä tulee nimenomaisesti ottaa huomioon tuen monipuolisuus ja pitkäkestoisuus: Jälkihuolto on erityistä työntekijä—asiakas -suhteeseen perustuvaa vuorovaikutustyötä, ja onnistuessaan jälkihuolto tuottaa huomattavan yhteiskunnallisen hyödyn.

Keskusliitto korostaa, että jälkihuollon pitkäjänteisyyden kannalta ei ole perusteltua tai inhimillistä, että siihen liittyvä päätöksenteko on lyhytjänteistä ja seilaavaa. Aina nuori ei myöskään ole valmis ottamaan apua vastaan heti, vaan tarve voi tulla vastaan myöhemmin. Olisi tärkeää, että nuorella olisi mahdollisimman matala kynnys ottaa yhteyttä mahdollisesti jo tuttuun jälkihuoltoon, kun avun tai tuen tarve ilmenee. Tästäkään syystä ikärajan lasku ei ole kannatettavaa. Keskusliitto korostaa, että yhteiskunnalla on eettinen velvollisuus järjestää sijoitettuina olleille henkilöille jälkihuolto, jossa on ymmärrystä ja aikaa kannustaa nuorta aikuista rakentamaan turvallinen arki ja elämä itselleen. Keskusliitto myös huomauttaa, että YK:n Lapsen oikeuksien komitea on kiinnittänyt huomiota kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten asemaan ja antanut Suomelle aiheeseen liittyen kiireellisiä suosituksia keväällä 2023.

Lastensuojelun Keskusliiton aiempi lausunto lähdetietoineen:

https://www.lskl.fi/lausunnot/jalkihuollon-ikarajaa-ei-pida-laskea/